

okozhassanak, és ne akadályozhassák őket a kereskedelem lebonyolításában. Mindenekelőtt segítse és védelmezze [hajóinkat] úgy, mintha azok igazából az Ön felséges személyének hajói és gályái lennének.

Megállapodásunk harmadik részében kifejtettem, hogy uram, Fülöp király hajókat kíván építtetni, amelyeket azután Malakkába vagy Manilába irányíthat. Segítse őt ebben a munkában egy felszerelés-, élelmiszer- és lőszerbázis felállításával, valamint lássa el felséged hivatalos engedélyével ezt a gyárat. Biztosítson élelmiszert, felszerelést, köteleket, horgonyt és municiót a [gyártandó] hajók számára, amelyek aztán kifuthatnak Új-Spanyolország felé. Királyságaink közös hasznára pedig állítson fel kereskedelmi ügynökséget vagy [nevezzen ki] ügynököket és [engedélyezze], hogy a célok érdekében uram, Fülöp király szintűgy megtehesse [ugyanezt].

Továbbá [tegye lehetővé], hogy az ő [Fülöp király] hivatalnokai tartsanak maguknak papokat, akik misét celebrálnak számukra és legyenek katolikus templomaik, annak okából, hogy megtarthassák vallási szertartásaikat.

És emlékezetem szerint azt a kérést is megfogalmaztam, hogy minden alkalommal, amikor felséges királyom elküldi kapitányát vagy követét [Japánba], fogadják őt a királyság minden részében, biztosítsanak számára megfelelő szálláshelyet, mint annak a személynek, aki egy hatalmas király nevében érkezett Japánba. Sz ez a személy éppen úgy [mint az előzőekben említett hivatalnokok] hozhasson magával papokat, akik misét celebrálnak számára és birtokolhasson állami templomokat e célra. És biztosítson elsőbbséget bármely spanyol ember számára és büntesse meg azokat, akik bármilyen bünt elkövetnek ellenük.¹⁵⁶

A SPANYOL- ÉS KERESZTÉNYELLENES POLITIKA KIBONTAKOZÁSA – RODRIGO DE VIVERO (II.)

A legjelentősebb változást Iejaszu külpolitikájában a protestáns hollandok feltűnése jelentette. Mindaddig ugyanis a Tokugava-kormányzat-

¹⁵⁶ *Negociaciones con un secretario de Ieyasu. In: „Rodrigo de Vivero en La Corte de los Tokugawa”* por Emilio Sola. <http://www.archivodelafrontera.com/wp-content/uploads/2011/07/A-PAC04-vivero.pdf> (2012. 09. 03.).

nak – a sógunátusra nehezedő gazdasági-kereskedelmi kényszer miatt – semmilyen lehetősége nem akadt, hogy felszámolhassa a spanyol és portugál függőséget. 1605-től kezdődően azonban a hollandok aktív kalózkodást folytattak a Csendes-óceán térségében, és a legmodernebb ágyúkkal felszerelt, gyors hadihajóiknak köszönhetően győzelmet győzelemre halmoztak az ibériaiak felett.

Amennyiben még mélyebbre ásunk a protestánsok tevékenységében, kiderül, hogy a drasztikus változást Iejaszu politikai gondolkodásában az a William Adams nevű angol tengerésztiszt generálta, aki egy holland hajó, a *Liefde* fedélzetén érkezett Nippon földjére, valamikor a 17. század első évtizedében. Adams kivételes pályát befutva – egyetlen európai-ként a tárgyalat korszakban – az igen előkelő *hatamoto* (zászlós) rangjáig jutott a szamuráj-hierarchiában.¹⁵⁷ Az angol kormányos, aki származását tekintve maga is kibékíthetetlen ellenségességgel tekintett a spanyolokra és a portugálokra, amint lehetősége nyílt rá, tájékoztatta a sógunt az európai politika utóbbi száz évben végbement változásairól és ezzel a tétivel totálisan átrajzolta Iejaszu addigi világképét. Feltárta előtte az 1529-es zaragozai megállapodás részleteit is: azt a tényt, hogy országát mint gyarmatosítandó övezetet a pápa az ibériaiaknak adta.

A spanyolok eközben egyre féltékenyebben figyelték a hollandok növekvő tekintélyét és közben hibát hibára halmoztak: ostoba követelőzésekbe és fenyegetőzésekbe fogtak.

Elsőként: kérem önt becsülje és óvja a keresztény papokat minden rendeletében, amely törvényerőre emelkedik Japánban, és parancsolja meg, hogy hagyják papjainkat szabadon tevékenykedni házaikban, templomaikban. Senki őket meg ne sérthesse, mert a mi urunk, Fülöp király szemeit állandóan papjaira, mint Isten minisztereire veti, s így felségednek is még inkább figyelmet kellene fordítania ezekre az ügyekre. Ezt tanácsolom önnek elsőként és legfőképpen.

Másodízben: kérem önt, hogy óvja és mozdítsa előre a barátságot, amit uralkodónk, Fülöp király ajánl, annál is inkább, mert ő a legmagasztosabb uralkodó a királyi herceggel az oldalán ezen a világon. Senkivel sem lehet őt összevetni, ő a legnagyobb monarcha, a legkegyelme-

¹⁵⁷ William Adamsnek a japán politikában betöltött szerepéről lásd: Berend Nóra: Egy európai Japánban. William Adams és a „sógun”. *Sic Itur Ad Astra*, 1989/4–5.

sebb és leghatalmasabb mindenben, (...) még akkor is, ha oly' távoli és innen messze eső helyén a Földnek (...).

Harmadszorra: (...) megőrizvén a mi urunk, Fülöp király barátságát, azzal tartozik felséges személyének, hogy nem tűri meg sem urunk [közvetlen] ellenségeit, sem azokat, akik [bármily módon] szembehelyezkednek az ő koronájával: úgy, mint a hollandok, akik az ön királyságában jelen idő szerint is tartózkodnak. Ennél fogva kérem öntől, adja parancsba a hollandok kiűzését, mert ennek elmaradása összeegyeztethetetlen lenne királyom barátságával. Mivel ezek az emberek rossz szándékúak és alantas származásúak, [úgy vélem] ez éppen elegendő ok arra, hogy ne léphessenek egyezsége az ön magasságos személyével és ne legyen nekik se oltalmuk, se menedékük az ön földjein, királyságaiban és tartományaiban.¹⁵⁸

A Tokugava-kormányzat ezt követően még bizalmatlanabb lett a katolikusokkal szemben, s amikor Iejaszu előtt végleg világossá vált, hogy már a közvetlen környezetében is vannak keresztény daimjók, ami azt jelentette, hogy adott politikai körülmények között az idegen vallás egész néptömegeket képes mozgósítani a *bakufu* ellen, 1612-ben megtiltotta a keresztény hit gyakorlását a sógunátus közvetlen ellenőrzése alatt álló területeken. 1613-ban azután a tilalmat kiterjesztette egész Japánra.¹⁵⁹

Sebastian Viscaino spanyol diplomata 1615-ben felhívja a sógun figyelmét a spanyol haderőre és arra, milyen előnyökkel és hátrányokkal jár, amennyiben a *bakufu* nem támogatja a spanyolok térségben való zavartalan tevékenységét. Követelései és burkolt fenyegetőzései ekkor azonban már nem hatottak Japán katonai diktátorára.

Iejaszu valláspolitikája azonban nem érintette hátrányosan a kereskedelmi kapcsolatokat. Ennek bizonyítéka, hogy 1610-ben a sógun útnak indított egy kereskedőt Mexikóba, és a diplomáciai-kereskedelmi viszonyok rendezését szolgálta Haszekura Cunenaga 1613. évi utazása is.¹⁶⁰

¹⁵⁸ *Negociación de Vivero*. In: „*Rodrigo de Vivero en La Corte de los Tokugawa*” por Emilio Sola. <http://www.archivodelafrontera.com/wp-content/uploads/2011/07/A-PACQ4-vivero.pdf> (2013. 01. 25.).

¹⁵⁹ Jamadzsi, 207.

¹⁶⁰ Date Maszemune ósúi daimjó vazallusa, aki japán követként Rómába indult. 1614-ben Madridban keresztény hitre tért. 1615-ben fogadta őt V. Pál pápa. 1620-ban érkezett vissza Japánba, amikor már a kereszténység gyakorlását a sógun betiltotta. Küldetésének eredeti célját, az ósúi püspökség létrehozását, soha nem sikerült beteljesítenie.

Európai ellenlábasaikkal ellentétben a hollandok sokkal rugalmasabbak voltak a sógunátus politikája iránt, így a japán érdekeket is szem előtt tartva a japán–holland kereskedelmi tevékenység az 1610-es évektől mind olajozottabban működött. A hollandoknak a *bakufu* engedélyezte, hogy bármely japán kikötőbe behajózzanak és Hiradóban¹⁶¹ kereskedelmi telepet létesítsenek. Ám ami a legfontosabb volt a sógun számára: a protestáns hollandokat nem jellemezte a katolikus spanyolok és portugálok erőszakos valláspolitikája, ami egyértelmű szimpátiát váltott ki Edóban.

IEJASZU HALÁLA ÉS KERESZTÉNYELLENES ÖRÖKSÉGE – RÖVID RÉSZLET JOSEPH SICARDO ÍRÁSÁBÓL

Kései forrásnak számít az Ágoston rendi Joseph Sicardo írása,¹⁶² amely annak ellenére, hogy csupán a 17. század második felében a Fülöp-szigeteken íródott, fontos részekkel bír Iejaszu megváltozott politikai álláspontjáról, a *bakufu* keresztényellenességéről. Íme, egy részlet:

*Elérkezett az idő, hogy a Daifu-Szama megfizesse az ő kegyetlenségét, lassan elhantolódva a poklok mélyére. (...) De nem felejtette el, mi az a kegyetlenség. Mielőtt meghalt, megbízta a fiát, a sógunt, irtsa ki a kereszténységet a királyságban, kiűzván a világi papokat és a szerzeteseket, ha kell, elvéve az életüket. Bálványimádásra kötelezte japán vazallusait, akik többé nem fogadhatták el Krisztus törvényét, mivel az [Iejaszu szerint] ellenük van.*¹⁶³

Az írásból világosan kiderül, hogy Sicardo jelentős ellenérzést táplált a japánok kereszténypolitikájával szemben. Nem is csoda, hiszen az Ágoston rendi férfi műve egy olyan korszakban keletkezett, amely periódusban már nem létezett katolikus befolyás a szigetországban. Ennek megfelelően beszámolóit kritikával kell kezelni.

¹⁶¹ Nagaszaki prefektúra.

¹⁶² Joseph Sicardo: *Christiandad del Japon, y dilatada persecución que padeció. Memorias Sacras, de los Martyres de las Ilustres Religiones de Santo Domingo, San Francisco, Compañía de Jesús; Y con especialidad, de los Religiosos del Orden de N.P.S. Augustin*. Madrid, Francisco Sanz, 1698.

¹⁶³ Takizava (II.) 51.